

in[+]frame

articles

The art of seeing #03

Η προσέγγιση του Terry Barrett για την φωτογραφική κριτική – Μέρος 3^ο

του Γεράσιμου Λούντζη

Οι διαφορετικές οπτικές στην Ερμηνεία

Όπως είπαμε και στο [προηγούμενο άρθρο](#), ένα έργο τέχνης, εν προκειμένω μια φωτογραφία, δεν επιδέχεται μοναδικής ερμηνείας. Οι κριτικοί ερμηνεύουν τα έργα τέχνης μέσα από πολλές και διαφορετικές οπτικές. Για το ίδιο έργο λοιπόν κάποιος μπορεί να υιοθετήσει μια συγκριτική ερμηνεία, μια φεμινιστική, μαρξιστική, αρχετυπική, ψυχαναλυτική, φορμαλιστική, βιογραφική, σημειωτική κοκ, χρησιμοποιώντας κάθε φορά τα αναλυτικά εργαλεία και τις αρχές της συγκεκριμένης προσέγγισης.

Για να γίνει πιο σαφής η παραπάνω διάκριση παραθέτουμε το παράδειγμα ορισμένων ερμηνειών που αναφέρει ο Barrett σχετικά με μια σειρά φωτογραφιών του Harry Callahan με κύριο θέμα τη σύζυγό του, Eleanor (βλ. φωτό).

Από μια συγκριτική σκοπιά ο Szarkowski (1973) παρατηρεί ότι ο Callahan διαφοροποιείται από άλλους φωτογράφους στον τρόπο που δουλεύει μέσα από τις προσωπικές του εμπειρίες. Υποστηρίζει ότι ενώ οι περισσότεροι προσπαθούν από το επιμέρους και το συγκεκριμένο να οδηγηθούν σε καθολικές αλήθειες και δηλώσεις, ο Callahan:

«...μας τραβά ακόμη πιο επίμονα μέσα στο κέντρο της ιδιωτικής του ευαισθησίας. Αυτή η ευαισθησία εκφράζεται από τον τρόπο που αντιλαμβάνεται το κυρίως θέμα, το οποίο είναι αξιοσημείωτα προσωπικό και περιορισμένο σε εύρος... ...Το ζήτημα δεν είναι απλά ότι ο Callahan, ως φωτογράφος, έχει ανταποκριθεί πιστά στην ποιότητα της ίδιας του της ζωής, ή ακόμα ότι η φωτογραφία ήταν ένας τρόπος για να εστιάσει στο νόημα αυτής της ζωής. Το ζήτημα είναι ότι για τον Harry Callahan η φωτογραφία ήταν ένας τρόπος ζωής – ο δικός του τρόπος συνάντησης και συμφιλίωσης με την ημέρα...»

Harry Callahan, 'Eleanor', Port Huron, 1954 (MoMA collection)

Αντίθετα ο Jonathan Green (1984) επιχειρεί μια αρχετυπική θεμελίωση στην ερμηνεία του. Υπό αυτήν την οπτική αναγνωρίζει στις απεικονίσεις της Eleanor την εξύψωση της γυναικείας φύσης σε μια απρόσωπη, παγκόσμια, μυθική και αρχετυπική τάξη πραγμάτων. Ειδικότερα, ορμώμενος από μια φωτογραφία της Eleanor στην οποία αναδύεται από το νερό, αναφέρει χαρακτηριστικά:

Harry Callahan, 'Eleanor, Chicago', 1949 (MoMA collection)

«...βιώνουμε την προέλευση και την καταγωγή [fons et origo] όλων των πιθανοτήτων της ύπαρξης. Η Eleanor γίνεται η θεά της Ηλιούπολης που υψώνεται από τον αρχέγονο ωκεανό και η Μητέρα Γη [Terra Mater] που αναδύεται από τη θάλασσα: η ενσάρκωση και το όχημα όλων των γεννήσεων και των δημιουργημάτων. Ξανά και ξανά, ο Callahan βλέπει την Eleanor μέσα στο πλαίσιο της δημιουργίας: έγινε για αυτόν η στοιχειώδης συνθήκη ύπαρξης, είναι η ουσιώδης γυναικεία φύση, μια δύναμη παρά μια ενσάρκωση, μια ενέργεια παρά μια υλική υπόσταση. Ως τέτοια εμφανίζεται ψυχρή και απρόσιτη, πέρα από τα ανθρώπινα πάθη του πόθου και της θλίψης. Είναι ο Λόγος που έγινε σάρκα*¹.

Σε αυτό το σημείο θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι οι δυο διαφορετικές ερμηνείες των φωτογραφιών του Callahan χρησιμοποιούν μεν διαφορετικές οπτικές αλλά παράλληλα τεκμηριώνουν και στοιχειοθετούν την ανάλυση τους σε διαφορετικές βάσεις. Η τεκμηρίωση του Szarkowski βασίζεται σε πληροφορίες από το αιτιακό περιβάλλον της φωτογραφίας (στο γεγονός ότι ο Callahan επί σειρά ετών φωτογράφιζε με αφοσίωση την σύζυγό του) ενώ ο Green βασίζεται κυρίως σε τεκμήρια μέσα από το ίδιο το φωτογραφικό έργο εστιάζοντας στις οπτικές μεταφορές που μπορεί να συνάγει από τα απεικονιζόμενα.

Σε ένα άλλο παράδειγμα που αναφέρει ο Barrett μπορούμε να πάρουμε μια γεύση από μια φορμαλιστική προσέγγιση της ερμηνείας. Στο παράδειγμα αυτό η Kathleen McCarthy Gauss (1985) σχολιάζει τη φωτογραφία του Richard Misrach, με τίτλο 'Santa Fe':

«...μια μοναδική σύνθεση χώρου, φωτός και γεγονότων... Μια υψηλότατα φορμαλιστική ισορροπία επιτυγχάνεται μεταξύ του θαμνώδους εδάφους και του απαλού μπλε ουρανού, και τα δύο προσεκτικά χωρισμένα με κόκκινα και άσπρα βαγόνια κατά μήκος του ορίζοντα. Η πιο αφαιρετική, μινιμαλιστική σύνθεση αποτυπώθηκε. Το τρένο κυλά μόλις κάτω από τον ορίζοντα διχοτομώντας το κάδρο σε δυο οριζόντιες περιοχές. Κι όμως, αυτό είναι άλλη μια ψευδαισθηση καθώς στην πραγματικότητα, το τρένο στέκεται ακίνητο...»

Richard Misrach, 'Santa Fe', 1982

Με παρόμοιο τρόπο μπορούμε να παρατηρήσουμε τις διαφορετικές οπτικές στην προσέγγιση της ίδιας φωτογραφίας ανάλογα με το αναλυτικό εργαλείο που επιλέγει αυτός που ερμηνεύει. Αν όμως για το ίδιο έργο υπάρχουν πολλές και διαφορετικές ερμηνείες, τότε ποια είναι η πιο σωστή ή κατάλληλη για να αποδώσει το νόημα του; Ποια είναι η σωστή ερμηνεία; Πάνω σε αυτές τις σκέψεις θα συνεχίσουμε στο επόμενο *'The Art of Seeing'*...

Σημειώσεις:

*¹ Αναφορά στη θεϊκή φύση του Χριστού. (Κατά Ιωάννη 1:14, «...και ο Λόγος σαρξ εγένετο και εσκήνωσεν εν ημίν...»)

Αναφορές

Barrett, T. (2000). *Criticizing Photographs: An Introduction to Understanding Images*. California: Mayfield Publishing Company.

Green, J. (1984). *American photography: a critical history 1945 to the present*. New York: H.N. Abrams

McCarthy-Gauss, K. (1985). *New American photography*. Los Angeles County Museum of Art.

Naef, W. J. (1978). *The Art of Seeing: Photographs from the Alfred Stieglitz Collection*. (W. J. Naef, Ed.) (1st ed.). Metropolitan Museum of Art.

Szarkowski, J. (1973). *Looking at Photographs: 100 Pictures from the Collection of the Museum of Modern Art*. New York: MoMA.